คนปลูกต้นไม้
The Man Who Planted Trees

เขียนโดย : ฌ็อง ฌิโอโน ค.ศ. ๑๙๕๔
ภาพประกอบ : ไมเคิล แม็คเคอดี้
แปลโดย : กรรณิการ์ พรมเสาร์ พ.ศ. ๒๕๓๕

คำนำ

"ต้นไม้" เป็นสิ่งมีชีวิตชนิดเดียวที่มีการดำรงอยู่แนบเนื่องกับผืนแผ่นดินโดยตรง เป็นสิ่งมีชีวิตสีเขียวน่าพิศวง เพราะ "ต้องการ"ปัจจัยหล่อเลี้ยงตัวเองเพียงเล็กน้อย แต่ "ให้"คุณประโยชน์อย่างเหลือคณานับแก่ชีวาลัยที่มันอาศัยอยู่ ในช่วงระยะการพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่เพียงไม่กี่ชั่วทศวรรษ ต้นไม้ต้นแล้วต้นเล่าถูกโค่นล้มลงด้วยความมักง่ายและมักได้ของคนโดยมิได้ หยุดคิดว่า นั่นเป็นต้นเหตุของวิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อมโลกที่กำลังคืบคลานเข้ามา

ดูเหมือน ฌ็อง ฌิโอโน (Jean Giono) จะตระหนักในเรื่องนี้ก่อนคนร่วมยุคสมัย ดังจะเห็นได้จากหนังสือ คนปลูกต้นไม้ (The Man Who Planted Trees) ซึ่งเป็นสัญญาณเตือนให้คนหันกลับมาเห็น "ค่า" อันแท้จริงของต้นไม้ มิใช่ในแง่ "มูลค่าเศรษฐกิจ" หากในแง่ที่ต้นไม้เป็นเสมือน "ห่วงโซ่ชีวิต" เปลาะแรก ที่ร้อยโยงให้ลูกโซ่ชีวิตทั้งมวลบนพื้นพิภพนี้ดำเนินไปได้อย่างปกติ เมื่อต้นไม้ถูกโค่นล้มลง ก็เท่ากับปฐมฐานแห่งชีวิตถูกทำลาย ซึ่งแน่นอนย่อมส่งผลสะเทือนต่อวงจรลูกโซ่ชีวิตทั้งมวล จนถึงกับอาจขาดสะบั้นลงได้ ความจริงดังกล่าวได้รับการพิสูจน์แล้วด้วยบทเรียนราคาแพงที่ทุกคนต้องจ่าย ด้วยมูลค่าชีวิตและสุขภาพของตนเอง เพื่อแลกกับมูลค่าสิ่งแวดล้อมที่ทุกคนมีส่วนในการปล้นทำลายไป

นับว่า ฌ็อง ฌิโอโน เป็นนักคิดนักเขียนที่มีนิเวศทรรศน์ล้ำยุคสมัย เขาตั้งใจสร้าง"บุฟฟิเยร์" (Bouffier) - "คนปลูกต้นไม้" ขึ้นมาเป็นตัวแทนของคนธรรมดาที่มีชีวิตอยู่จริง เพื่อปลุกผู้คนให้สำนึกในภารกิจสำคัญที่สุดของมนุษยชาติ นั่นคือ "งานปลูกต้นไม้" ซึ่งเป็นงานเล็ก ๆที่ดูธรรมดาสามัญเสียจนไม่มีใครใส่ใจ ทั้งที่งานปลูกต้นไม้เป็น "งานจริง" ที่ยิ่งใหญ่เทียบเท่ากับ "การรังสรรค์" (Creation) ของพระผู้เป็นเจ้าเลยทีเดียว เพราะต้นไม้เป็นต้นกำเนิดของมวลชีวิต เป็นต้นกำเนิดของลำธาร บันดารความอุดมให้แผ่นดิน ให้อากาศบริสุทธิ์และความร่มเย็น และในสังคมอุตสาหกรรมนี้ผู้คนเกือบหลงลืมไปแล้วว่า ป่าไม้เป็น "ซุเปอร์มาร์เก็ตแท้จริง" ที่เอื้ออาหารและปัจจัยสี่แก่สรรพสัตว์และมนุษยนิกร ฌ็อง ฌิโอโน แสดงให้เห็นว่า "งานปลูกต้นไม้" เป็นงานรังสรรค์ที่เกิดขึ้นอย่างช้า ๆ จากความอ่อนน้อมถ่อมตนของคนธรรมดาอย่าง "บุฟฟิเยร์" ซึ่งหว่านเพาะเมล็ดพันธุ์บนผืนดินที่มิใช่ของตนโดยไม่ได้หวังผลได้แก่ตัวเอง ทั้งมิได้อวดอ้างว่าได้ทำเช่นนั้นเพื่อโลก

แม้คนปลูกต้นไม้ จะเป็นเรื่องอิงนิยาย แต่เชื่อว่าตัวละครธรรมดาอย่าง "บุฟฟิเยร์" ยังมีตัวจริงแฝงเร้นอยู่ทั่วไปในหมู่ผู้ทำงานอยู่กับผืนแผ่นดิน บุคคลาธิษฐานที่ใกล้เคียงกับ "บุฟฟิเยร์" ซึ่งพอเห็นอยู่ในยุคสมัยของเราก็คือผู้เฒ่า มาซาโนบุ ฟุกูโอกะ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันบ้างแล้วในหมู่คนไทยที่สนใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมและเกษตรกรรมทางเลือก ท่านผู้เฒ่าเคยปรารภกับข้าพเจ้าว่า "งานปลูกต้นไม้" เป็น"งานชีวิต" (Life Work) สำหรับคนทุกคน ถ้าเรากิน ๑ ปลูกทดแทน ๒ รับรองว่าจะไม่มีวันอด แต่อย่าคิดปลูกเพื่อตนเอง เพราะถ้าเริ่มต้นด้วยความคิดแบบนี้ก็จะเลิกปลูก ด้วยเหตุที่เห็นว่าตนไม่ได้รับประโยชน์ ดังนั้นเราต้องคิดหว่านเมล็ดพันธุ์เพื่อคนรุ่นต่อไป

ท่านผู้เฒ่ายังเล่าด้วยว่า ท่านเคยได้ยินคนรุ่นก่อนบอกว่าชั่วชีวิตของคน ๆ หนึ่งควรปลูกต้นไม้ให้ได้สักแสนต้น ท่านประทับใจมาก แต่นั้นมาก็ลงมือเอาเมล็ดพันธุ์ฝังดินวันละต้นสองต้นบนภูเขาหัวโล้นข้างบ้าน ของตน ดุจเดียวกับนกที่ถ่ายมูลปนกับเมล็ดพันธุ์ลงสู่พื้นดิน ท่านคำนวณว่าในช่วง ๕๐ ปีที่ผ่านมา ตัวท่านคงปลูกต้นไม้ได้ไม่น้อยกว่าสองแสนต้น แต่คงเหลือรอดให้เชยชมได้เพียงครึ่งหนึ่ง กระนั้นท่านก็ยังถ่อมตนว่าต้นไม้อันร่มครึ้มบนภูเขาที่ท่านอยู่นั้น เป็นผลงานของเหล่าสกุณามากกว่าของท่านเสียอีก

"งานชีวิต" ของบุฟฟิเยร์และของผู้เฒ่าฟุกูโอกะ เป็นงานยิ่งใหญ่ที่ใคร ๆ ก็รังสรรค์ได้ เพียงฝากฝังเมล็ดพันธุ์ไว้แก่แผ่นดินวันละต้นสองต้น เพียงเท่านั้นเอง แต่แล้วในโลกปัจจุบันที่ให้ความสำคัญต่อ "มูลค่าทางเศรษฐกิจ" มากกว่า "มูลค่าชีวิตและสิ่งแวดล้อม" ผู้คนกลับแลไม่เห็นความยิ่งใหญ่ของ "งานชีวิต" ที่แสนจะเรียบง่ายและธรรมดานี้

แม้ คนปลูกต้นไม้ จะเขียนขึ้นเมื่อครึ่งค่อนศตวรรษที่แล้ว แต่ก็ยังมี "สาส์นสาระ" ที่เหมาะสำหรับ "สื่อ" แก่ผู้คนในยุคสมัยที่โลกกำลังแล้งสีเขียว หากหนังสืออิงนิยายเชิงสาระนิเวศน์เล่มน้อยนี้ สามารถเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้คนกลับมารักต้นไม้และเห็นคุณค่าของงานปลูกชีวิต สีเขียวอันงดงามให้แก่โลกแล้วไซร้ ก็เป็นอันว่าความปรารถนาของ ฌ็อง ฌิโอโน และ บุฟฟิเยร์ ...และสำนักพิมพ์ของเรา ย่อมไม่สูญเปล่า

รสนา โตสิตระกูล
บรรณาธิการ
๒๕ ธันวาคม ๒๕๓๔

คนปลูกต้นไม้

การที่อุปนิสัยใจคอของคนจะแสดงออกถึงคุณลักษณะพิเศษที่แท้นั้น ต้องอาศัยโอกาสอันดีในการสังเกตพฤติกรรมเป็นเวลาหลาย ๆ ปี หากพฤติกรรมนั้นปราศจากความเห็นแก่ตัว หากแรงผลักดันนั้นมาจากความกรุณาอย่างแท้จริง และไม่หวังผลตอบแทน อีกทั้งยังฝากรอยจารึกอันงดงามประดับไว้ในโลก นั้นย่อมถือได้ว่าเป็นคุณลักษณะที่แท้

ประมาณ ๔๐ ปีก่อน เมื่อผมออกเดินทางไกลด้วยเท้าไปตามแถบเทือกเขาสูงที่นักท่องเที่ยวไม่รู้จัก บริเวณเก่าแก่แห่งนั้นเป็นที่เทือกเขาแอลป์ทอดตัวเข้ามาในจังหวัดโปรวองซ์ ผมเดินทางไกลผ่านอาณาบริเวณอันรกร้างว่างเปล่าที่สรรพสิ่งที่พบมีแต่ความแห้งแล้งไร้สีสัน นอกจากต้นลาเวนเดอร์ป่าแล้ว... ไม่มีต้นไม้ชนิดอื่นขึ้นอยู่เลย

ผมเดินกำลังเดินผ่านเขตแดนแห่งนี้ ณ จุดกว้างที่สุด และหลังจากเดินทางผ่านไป ๓ วัน ผมพบว่าตัวเองกำลังอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยวร้างอย่างที่สุด ผมจึงหาที่พักใกล้หมู่บ้านร้าง น้ำหมดลงตั้งแต่วันวาน ผมต้องหาน้ำไว้ดื่มด้วย ถึงหมู่บ้านจะเป็นเพียงซากปรักหักพังดูคล้ายกับรังต่อเก่า ๆ ก็น่าจะเคยมีน้ำพุตามธรรมชาติหรือบ่อน้ำบ้าง ปรากฏว่ามีน้ำพุ...แต่แห้งไปหมดแล้ว มีบ้านเรือนอยู่ ๕ - ๖ หลังที่หลังคาผุพังไปเพราะแรงลมและฝน

โรงสวดมนต์เล็ก ๆ และเศษซากหอคอยยืนตระหง่านอยู่ราวกับโรงสวดและบ้านเรือนในหมู่บ้านที่ยังมีคนอาศัยอยู่

...แต่ที่นี่ไม่มีสิ่งมีชีวิตอื่นใด ๆ หลงเหลือให้เห็นเลย

วันนั้นเป็นวันที่อากาศแจ่มใสในเดือนมิถุนายน ทรากหักพังของบ้านเรือนร้างราวกับสิงโตกำลังขย้ำเหยื่อ ผมจึงต้องย้ายที่พัก หลังจากเดินมาได้สัก ๕ ชั่วโมง ก็ยังไม่พบน้ำและไม่มีวี่แววของความหวัง รอบตัวผมมีแต่ความแห้งแล้งและหญ้าอันรกเรื้อเช่นเดิม ผมคิดว่าผมเห็นเงาดำเล็ก ๆ อยู่ลิบ ๆ เงานั้นตั้งตรงจนผมเข้าใจผิดคิดว่าเป็นต้นไม้ต้นหนึ่ง ผมตรงไปที่นั่นทันทีและพบว่า เงาดำที่เห็นกลับเป็นชายเลี้ยงแกะ... ฝูงแกะราว ๓๐ ตัวหมอบนอนอยู่รอบตัวเขา บนผืนดินที่ร้อนระอุ ชายเลี้ยงแกะส่งน้ำเต้าให้ผมดื่มน้ำ และครู่ต่อมาเขาก็พาผมไปยังกระท่อมของเขาซึ่งอยู่ ณ ซอกหุบแห่งหนึ่งของที่ราบ

เขาสาวน้ำที่วิเศษสุดจากบ่อน้ำธรรมชาติที่ลึกมากด้วยกว้านแบบเก่า (กว้าน คือ ที่สาวน้ำแบบใช้มือหมุน : ผู้แปล) ชายผู้นี้พูดน้อย เป็นลักษณะของคนที่อยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่ใคร ๆ ก็รู้สึกได้ถึงความมั่นใจในตนเองของเขา และความเชื่อมั่นในความสามารถของเขา ลักษณะเช่นนี้ ไม่น่าพบในเมืองแห้งแล้งกันดารอย่างนี้เลย

บ้านของเขาไม่ใช่กระท่อม แต่เป็นบ้านจริง ๆ ... บ้านที่ทำด้วยหิน แสดงถึงความอุตสาหะในการซ่อมแซมทรากปรักหักพังที่เขาพบเมื่อแรกมาถึง หลังคาบ้านแข็งแรงและอยู่ในสภาพดี สายลมที่พัดผ่านหลังคาส่งเสียงราวเสียงคลื่นกระทบฝั่ง บ้านช่องของชายเลี้ยงแกะเป็นระเบียบเรียบร้อย จามชามล้างเรียบร้อย พื้นบ้านปัดกวาดสะอาดสะอ้าน ปีนไรเฟิลได้รับการดูแลหยอดน้ำมัน หม้อน้ำแกงกำลังเดือดอยู่บนเตาไฟ ผมสังเกตเห็นในตอนนั้นว่า หนวดเคราของเขาได้รับการโกนอย่างเกลี้ยงเกลา กระดุมเสื้อเย็บติดแน่น เสื้อผ้าปะชุนอย่างพิถีพิถันจนไม่เห็นร่องรอย เขาตักซุปแบ่งให้ผม ผมส่งบุหรี่ให้ แต่เขาปฏิเสธ... สุนัขของเขาก็เงียบกริบเหมือนเจ้าของ ไม่มีอาการประจบประแจง แต่ก็เป็นมิตร

เป็นที่รู้กันว่าคืนนั้นผมต้องค้างที่นั่น เพราะหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ที่สุดยังต้องใช้เวลาเดินทางมากกว่าวันครึ่ง และที่สำคัญ...ผมรู้ว่าหมู่บ้านแถบนั้นหายาก ดูเหมือนจะมีเพียง ๔ หรือ ๕ แห่งกระจายอยู่ตามสันเขา

ท่ามกลางป่าโอ๊คที่หนาทึบและอยู่ลึกเข้าไปจนสุดทางเกวียน หมู่บ้านเหล่านั้นเป็นที่อยู่อาศัยของคนเผาถ่าน ซึ่งมีชีวิตความเป็นอยู่ในสภาพที่เลวร้าย หลายครอบครัวอยู่กันอย่างแออัดในสภาพอากาศที่รุนแรงทั้งในฤดูหนาวและร้อน ซึ่ง สภาพดังกล่าวนี้ย่อมหนีไม่พ้นความขัดแย้งและการทะเลาะเบาะแว้งกันตลอดเวลา ความปรารถนาที่จะไปให้พ้นจากที่นี่ทุกชั่วขณะจิตกลายเป็นความหวังที่เกินกว่าจะเป็นจริงได้ พวกผู้ชายจะบรรทุกถ่านไปขายในเมืองแล้วก็กลับ **คุณลักษณะส่วนที่ดีที่สุดนั้นถูกทำลายไปเพราะความจำเจซ้ำซากของวิถีชีวิต** ส่วนผู้หญิงก็เอาแต่ครำครวญรำพันถึงความคับข้องใจทุกอย่างที่นั่นต้องแข่งขันแย่งชิงกัน ไม่ว่าราคาถ่านหรือม้านั่งในโบสถ์ ขัดแย้งกันในเรื่องของความดีและความชั่ว การต่อกรกันไม่รู้จบระหว่างความดีและความชั่ว... สายลมที่พัดไม่หยุดหย่อนก็สร้างความหงุดหงิดให้กับผู้คนจนแทบบ้า จึงมีการฆ่าตัวตายระบาดขึ้น มีคนบ้าซึ่งอาจก่อการฆาตกรรมได้โดยง่าย

ชายเลี้ยงแกะหยิบถุงใบเล็กออกมาเทเมล็ดโอ๊คลงกองบนโต๊ะ เขาเริ่มตรวจดูทีละเม็ด...ทีละเม็ด แยกเมล็ดดีออกจากเมล็ดเสียด้วยใจจดใจจ่อเป็นอย่างยิ่ง ผมนั่งสูบยาเส้นหลังจากที่เสนอตัวเข้าช่วยแล้วเขาปฏิเสธด้วยเหตุผลว่านั่นเป็นงานของเขา เมื่อผมเห็นความเอาใจใส่ที่เขาทุ่มเทให้กับภารกิจเบื้องหน้าแล้ว ผมก็ไม่รบเร้าอีก นั่นเป็นบทสนทนาทั้งหมดระหว่างเรา

เมื่อเขาแยกเมล็ดโอ๊คที่ดีได้มากพอแล้วก็นับทีละสิบเมล็ด ขณะเดียวกันก็แยกเมล็ดที่มีขนาดเล็กหรือมีรอยแตกแม้เพียงเล็กน้อยออกไปด้วย ตอนนี้...เขาตรวจตราอย่างถี่ถ้วนมากขึ้น พอนับเมล็ดที่สมบูรณ์ได้ ๑๐๐ เมล็ดก็หยุด แล้วเราต่างก็เข้านอน

ผมรู้สึกถึงความสงบเมื่ออยู่ชายผู้นี้ วันรุ่งขึ้นผมจึงขอพักต่ออีกหนึ่งวัน เขาทำเหมือนเป็นเรื่องปกติธรรมดา หรือจะพูดให้ถูกก็คือ เขาทำให้ผมประทับใจตรงที่ไม่แสดงให้เห็นสักนิดเดียวว่าแปลกใจ เพราะที่จริงผมไม่มีความจำเป็นอะไรที่จะพักอยู่ที่นั่นต่อไปอีก แต่เป็นเพราะผมสนใจและอยากรู้จักเขาให้มากกว่านี้เท่านั้น ชายเลี้ยงแกะเปิดคอกและต้อนฝูงแกะไปยังทุ่งหญ้า ก่อนออกจากบ้าน เขาเอาถุงที่ใส่เมล็ดโอ๊คที่นับและคัดเลือกอย่างดีแล้วมาแช่ในถังน้ำ

ผมสังเกตเห็นเขาถือแท่งเหล็กใหญ่ขนาดนิ้วหัวแม่มือยาวประมาณหลาครึ่งไปด้วย ...ผมเดินทอดน่องสบาย ๆ ไปตามทางคู่กับเขา ทุ่งหญ้าที่เลี้ยงแกะอยู่ในบริเวณหุบเขา เขาทิ้งให้สุนัขดูแลฝูงแกะแล้วปีนขึ้นมาตรงจุดที่ผมยืนอยู่ ทีแรกผมนึกว่าเขาจะขึ้นมาดูที่ผมทำอะไรไม่ถูกไม่ควร แต่เปล่า...เขากำลังจะไปทางนั้นอยู่แล้วเลยชวนผมไปด้วยถ้าผมไม่มีอะไรที่ดี กว่านั้นจะทำ ชายเลี้ยงแกะขึ้นไปถึงยอดสันเขาซึ่งสูงขึ้นไปประมาณ ๑๐๐ หลา

ตามแนวสันเขานั่นเอง ที่เขาเริ่มใช้แท่งเหล็กแทงดินเพื่อให้เป็นหลุมสำหรับหยอดเมล็ดโอ๊ค แล้วจึงกลบหลุม...เขากำลังปลูกต้นโอ๊ค...ผมถามว่าที่ดินตรงนั้นเป็นของเขาหรือ ชายเลี้ยงแกะปฏิเสธ ผมถามอีกว่าเขารู้หรือเปล่าว่าที่ดินตรงนั้นเป็นของใคร เขาก็ไม่ทราบ... แต่เดาเอาว่าเป็นสาธารณสมบัติ หรือไม่ก็เป็นของใครสักคนหนึ่งที่ไม่สนใจไยดีมัน ชายเลี้ยงแกะไม่สนใจสักนิดที่จะรู้ว่าที่ดินผืนที่เขาปลูกต้นโอ๊คอยู่นั้นเป็นของใคร เขาปลูกต้นโอ๊คทั้ง ๑๐๐ เมล็ดด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง

หลังจากรับประทานอาหารกลางวันแล้วเขาก็กลับไปปลูกต่อ ผมคิดว่าผมคงจะรบเร้าถามเขามิใช่น้อย ด้วยเหตุนี้เขาจึงตอบผมว่า...เขาปลูกต้นโอ๊คมา ๓ ปีแล้ว ในที่รกร้างว่างเปล่าแห่งนี้... ถ้าจะนับก็คงได้ถึง ๑๐๐,๐๐๐ เมล็ด ในจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ เมล็ดนั้น ที่งอกเป็นต้นมีเพียง ๒๐,๐๐๐ ต้น และในจำนวน ๒๐,๐๐๐ ต้นนี้ เขาคาดว่าจะสูญเสียไปอีกประมาณครึ่งหนึ่ง ให้กับสัตว์จำพวกหนูและให้กับพระประสงค์อันไม่อาจคาดหมายได้ของพระผู้เป็นเจ้า... จึงอาจเหลือต้นโอ๊คเติบโตขึ้นมาในดินแดนที่ไม่เคยมีไม้ชนิดใดเพียง ๑๐,๐๐๐ ต้น

ผมเริ่มสงสัยว่าเขาอายุเท่าไหร่ เห็นได้ชัดว่าเขามีอายุมากกว่า ๕๐ ปี ห้าสิบห้า เขาบอกผม ชื่อของเขาคือ แอลเซอารด์ บุฟฟิเยร์ เคยทำไร่และอยู่ในที่ราบลุ่มมาก่อน เขาใช้ชีวิตอยู่ที่นั่นตราบจนกระทั่งเขาสูญเสียลูกชายคนเดียว และต่อมาก็ภรรยาไปอีกคน เขาจึงย้ายมาอยู่ที่นี่และใช้ชีวิตเรื่อย ๆ ที่ไม่มีงานการบีบคั้นอยู่กับแกะและสุนัข ปุฟฟิเยร์เห็นว่า แผ่นดินทีนี่กำลังตายเพราะขาดต้นไม้ ประกอบกับเขาเองก็ไม่ได้มีงานการอะไรมากมาย จึงตกลงใจที่จะฟื้นฟูสภาพที่เป็นอยู่นี้

แม้ผมจะยังอยู่ในวัยหนุ่ม แต่เนื่องจากขณะนั้นผมใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยว ผมจึงรู้วิธีที่จะจัดการกับสภาพจิตใจที่เงียบเหงาได้อย่างอ่อนโยนนุ่มนวล แต่คงเพราะความหนุ่มกระมังที่ทำให้ผมคิดถึงแต่อนาคตในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวเองเท่านั้น และคิดแค่การแสวงหาความสุขใส่ตัว ผมบอกปุฟฟิเยร์ว่า ภายใน ๓๐ ปี ต้นโอ๊ค ๑๐,๐๐๐ ต้นของเขาจะต้องเติบโตอย่างงดงามแน่ แต่เขาบอกผมเรียบ ๆ ว่า... ถ้าพระเจ้าประทานชีวิตให้เขาอยู่ได้อีกสัก ๓๐ ปีละก็ เขาต้องปลูกต้นไม้ได้อีกมากมายมหาศาล จนเจ้าโอ๊คหมื่นต้นนี้เปรียบเหมือนน้ำหยดเดียวในมหาสมุทร

นอกจากนี้ บุฟฟิเยร์กำลังศึกษาขยายพันธุ์ต้นบีช (ไม้จำพวกมะเดื่อ : ผู้แปล) อยู่ เขามีต้นกล้าบีชที่เพาะจากเมล็ดเติบโตงามอยู่ในเรือนเพาะชำใกล้บ้านที่เขา ล้อมรั้วลวดหนามกันไม่ให้แกะเข้าไปกัดทำลาย นอกจากนี้ เขายังคิดที่จะปลูกต้นเบิร์ชในหุบเขาที่ซึ่งเขาบอกว่ามีปริมาณความชื้นอยู่ ลึกลงไปจากผิวดินเพียงไม่กี่หลา ...รุ่งขึ้น เราก็แยกทางกัน

สงครามปี ๑๙๑๔ ระเบิดขึ้นในปีถัดมา ผมเข้าร่วมในการรบเป็นเวลาถึง ๕ ปี พลทหารราบนั้นแทบไม่มีเวลาที่จะสนใจต้นไม้ใบหญ้า ว่าโดยสัตย์แล้วสิ่งนั้นในตัวมันเองไม่ได้สร้างรอยประทับอะไรแก่ผมเลย ผมเห็นมันไม่ต่างจากงานอดิเรกอย่างการสะสมแสตมป์แล้วก็ลืมเลือนไป...

เมื่อสงครามสิ้นสุด ผมได้เบี้ยบำเหน็จทหารผ่านศึกจำนวนเล็กน้อย กับมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะไปสูดอากาศบริสุทธิ์สักพัก ผมจึงกลับไปยังดินแดนแห้งแล้งนั้นอีกครั้งโดยปราศจากจุดมุ่งหมายอื่น

ชนบทไม่เคยเปลี่ยนแปลงเลย...อย่างไรก็ดี ไกลออกไปจากหมู่บ้านร้าง ผมแลเห็นอะไรอยู่ลิบ ๆดูคล้ายกลุ่มหมอกสีเทาปกคลุมยอดเขาราวกับผืนพรม ผมคิดถึงชายเลี้ยงแกะนักปลูกต้นไม้ตั้งแต่เมื่อวาน "โอ๊คแสนต้น กินเนื้อที่ไม่น้อยเลยจริง ๆ ..." ผมรำพึง

ผมได้พบเห็นผู้คนล้มตายมามากในช่วงที่เป็นทหาร ๕ ปีนั้น จึงง่ายที่จะคิดว่าบุฟฟิเยร์ก็คงตายไปแล้วเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **สำหรับคนหนุ่มอายุ ๒๐ มักจะเห็นคนอายุ ๕๐ ว่าเป็นคนแก่เฒ่าที่ไม่มีอะไรทำนอกจากนอนรอความตาย... แต่บุฟฟิเยร์ยังไม่ตาย** ความจริงแล้วเขากลับแข็งแรงกระฉับกระเฉงอย่างยิ่ง เขาได้เปลี่ยนงานใหม่ เดี๋ยวนี้เขาเหลือแกะเพียง ๔ ตัว แต่หันไปเลี้ยงผึ้ง ๑๐๐ รังแทน ที่ต้องเลิกเลี้ยงแกะเพราะเจ้าแกะเหล่านั้นไปรบกวนต้นไม้ของเขา เขาบอกผมว่า สงครามไม่ได้ส่งผลกระทบกระเทือนถึงเขาเลย และผมก็เห็นด้วยตาตัวเองเช่นนั้นจริง ๆ เขา

ยังคงปลูกต้นไม้ไปเรื่อย ๆ โดยไม่รู้สึกสะดุ้งสะเทือนแต่อย่างใด

ต้น โอ๊คที่ปลูกในปี ๑๙๑๐ อายุได้ ๑๐ ปี มันสูงกว่าเราทั้งคู่ เป็นภาพที่น่าประทับใจจนผมพูดไม่ออกด้วยความตื้นตัน บุฟฟิเยร์เองก็ไม่พูดอะไร เราใช้เวลาเดินป่าของเขาทั้งวันโดยไม่พูดไม่คุยกัน บริเวณพื้นที่ป่ามี ๓ ส่วน วัดความยาวได้ประมาณ ๑๑ กิโลเมตร บริเวณที่กว้างที่สุดวัดได้ ๓ กิโลเมตร เมื่อนึกขึ้นมาได้ว่า บรรดาต้นไม้เหล่านี้งอกงามและเติบโตมาจากน้ำมือและหัวจิตหัวใจของชายชราผู้ นี้ โดยปราศจากเครื่องไม้เครื่องมือใด ๆ มาอำนวยความสะดวกให้ เรายอมเข้าใจได้ว่ามนุษย์ก็มีพลานุภาพได้เฉกเช่นพระผู้เป็นเจ้าในเรื่อง อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการทำลายล้าง

เขา ได้ทำงานตามแผนที่วางไว้ สิ่งที่ยืนยันความข้อนี้คือต้นบีชสูงเท่าไหล่ผมแล้ว มันแผ่ขยายไปไกลสุดลูกหูลูกตา เขาอวดกลุ่มต้นเบิร์ชที่แข็งแรงซึ่งเขาปลูกเมื่อ ๕ ปีที่แล้ว คือในปี ๑๙๑๕ เป็นเวลาเดียวกับที่ผมกำลังรบอยู่ที่แวรฺเดิง เขานำต้นเบิร์ชไปปลูกในหุบเขาทุกแห่งที่คาดว่าจะมีความชื้นในดินมากพอ มันดูบอบบางราวกับสาวน้อยแรกรุ่น แต่ก็ยืนต้นอย่างมั่นคง

การรังสรรค์ดูเหมือนจะเกิดขึ้นในรูปของปฏิกิริยาลูกโซ่ แต่บุฟฟิเยร์ไม่เคยกังวลเกี่ยวกับเรื่องนี้ เขามุ่งทำงานต่อไปอย่างเรียบง่าย แต่เมื่อเรากลับมาที่หมู่บ้านอีกครั้ง ผมก็เห็นน้ำใสในลำธารซึ่งเคยแห้งผากมานานแสนนานตั้งแต่ผมจำความได้

นั่น คือผลจากปฏิกิริยาลูกโซ่ที่งดงามที่สุดเท่าที่ผมเคยพบเห็น นานมาแล้วที่ลำธารแห้งผากสายนี้เคยมีน้ำมาก่อน เพราะหมู่บ้านที่ผมกล่าวถึงข้างต้นตั้งอยู่บนอาณาจักรโรมันโบราณซึ่งยังมี ร่องรอยปรากฏอยู่ และนักโบราณคดีที่ไปสำรวจบริเวณนั้นได้พบเบ็ดตกปลา ในที่ซึ่งบัดนี้คนในศตวรรษที่ ๒๐ จำเป็นต้องมีถังเก็บน้ำเพื่อเป็นหลักประกันว่าจะมีน้ำไว้ใช้สักเล็กน้อย

สายลมก็ช่วยหว่านโปรยเมล็ดพันธุ์ด้วย เมื่อน้ำกลับคืนสู่แผ่นดินอีกครั้ง ต้นไม้หลายชนิดก็พลอยกลับฟื้นคืนมาด้วย ต้นหลิว ต้นกก ทุ่งหญ้า สวนผัก และไม้ดอกชนิดต่าง ๆ และแน่นอน... ความปรารถนาที่จะมีชีวิตก็ได้กลับคืนมาเช่นกัน

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างช้า ๆ จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของแบบแผนอันสามัญที่ไม่ก่อให้เกิดความน่าพิศวงแต่ ประการใด นักล่าสัตว์ที่ปีนขึ้นไปในป่าเขาเพื่อล่ากระต่ายหรือหมูป่าย่อมเห็นการเติบ โตอย่างฉับพลันของไม้หนุ่ม แต่ก็คิดว่าเป็นปรากฏการณ์สร้างสรรค์ของธรรมชาติจึงไม่มีใครสักคนที่เข้าไป ยุ่งกับงานของแอลเซอารดฺ บุฟฟิเยร์

ถ้าใครทราบความจริงเรื่องนี้... ชายชราผู้นี้ต้องมีศัตรูอย่างแน่นอน **แต่ก็ไม่มีใครทราบ ก็ใครเล่า ไม่ว่าชาวบ้านหรือผู้บริหารที่จะสามารถจินตนาการได้ว่า... ยังมีความบากบั่นอุตสาหะที่เต็มไปด้วยความกรุณาอันแสนงดงามเช่นนี้อยู่**

ถ้าจะมีอะไรที่เป็นความเข้าใจที่ชัดเจนถึงบุคลิกลักษณะที่พิเศษนี้ละก็ เราก็ต้องไม่ลืมว่าบุฟฟิเยร์ทำงานอย่างโดดเดี่ยวอย่างแท้จริง โดดเดี่ยวจนกระทั่งเมื่อถึงบั้นปลายของชีวิตของเขาได้กลายเป็นคนไม่พูดไป... หรือเขาอาจเห็นว่าไม่จำเป็นต้องพูดก็ได้

ใน ปี ๑๙๓๓ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ผู้หนึ่งไปพบเขาเพื่อเตือนว่า มีกฎห้ามจุดไฟนอกบ้าน เนื่องจากเกรงว่าจะเป็นอันตรายต่อ "ป่าธรรมชาติ" ผืนนี้ เจ้าหน้าที่ผู้นั้นบอกบุฟฟิเยร์อย่างพาซื่อว่านี่เป็นครั้งแรกที่เขาเคยได้ ยินว่า "ป่าเกิดขึ้นเองได้"

ในช่วงเวลาเดียวกันนั้นบุฟฟิเยร์กำลังเตรียมปลูกต้นบีชห่างจากกระท่อมหินของเขาไปประมาณ ๑๒ กิโลเมตร ตอนนั้นเขามีอายุ ๗๕ ปีแล้ว เพื่อหลีกเลี่ยงการเดินทางไป ๆ มา ๆ เขาจึงมีแผนที่จะสร้างกระท่อมอีกหลังหนึ่งบริเวณที่จะปลูกต้นไม้ ปีต่อมาเขาก็ทำตามแผน

ในปี ๑๙๓๕ คณะผู้แทนรัฐบาลทั้งคณะเดินทางมาตรวจสอบ "ป่าธรรมชาติ" ซึ่งมีทั้งเจ้าหน้าที่ระดับสูงจากกรมป่าไม้ สมาชิกนิติบัญญัติ และนักวิชาการ **มีการพูดคุยเปล่าประโยชน์มากมาย ทั้งยังมีการลงความเห็นว่าจะต้องทำอะไรสักอย่าง แต่โชคดีที่ไม่ได้ทำอะไรเลย** ยกเว้นเพียงเรื่องเดียวที่นับว่ามีคุณประโยชน์คือ ให้รัฐเป็นผู้ดูแลป่า และห้ามเผาถ่าน เพราะจริง ๆ แล้วก็เป็นไปไม่ได้เลยที่ใครจะไม่ประทับใจในไม้หนุ่มสมบูรณ์สวยงามเหล่านั้น แม้แต่ตัวสมาชิกสภานิติบัญญัติเองก็งงงวยเหมือนต้องมนต์สะกด

เพื่อนผมคนหนึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่มาในคณะผู้แทนชุดนั้น ผมอธิบายให้เขาฟังถึงเงื่อนงำของเรื่องนี้ สัปดาห์ถัดมา เราพากันไปเยี่ยมบุฟฟิเยร์ เราพบว่าเขากำลังทำงานหนัก ณ จุดที่ห่างจากจุดตรวจไปประมาณ ๑๐ กิโลเมตร

เพื่อนผมคนนี้ไม่ได้เป็นเพื่อนกันโดยเปล่าประโยชน์ เขารู้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่มีคุณค่า และรู้จักเก็บปากเก็บคำ ผมมอบไข่ที่ซื้อมาให้บุฟฟิเยร์ เรารับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน และใช้เวลาหลายชั่วโมงในการเพ่งพินิจชนบทแห่งนี้โดยไม่ได้พูดคุยกัน

ทางที่เราเดินมาเป็นที่ลาดชันปกคลุมด้วยต้นไม้สูง ๒๐ - ๒๕ ฟุต ผมยังจำสภาพแบบนี้ในปี ๑๙๑๓ ได้ดีว่ามันแห้งแล้งเพียงใด...

ความสุขสงบ งานอันต่อเนื่องยาวนาน ความสมถะ และอากาศอันสดชื่นแห่งขุนเขา และเหนือสิ่งอื่นใด ความสงบเย็นแห่งจิตใจได้ทำให้สุขภาพของชายชราผู้นี้แข็งแรงอย่างน่าประหลาด... พระเจ้าได้

ประทานพละกำลังแก่เขา ผมนึกสงสัยว่าเขาจะห่มคลุมสีเขียวให้โลกอีกสักเท่าไหร่หนอ

ก่อนจากกัน เพื่อนผมได้ให้คำแนะนำสั้น ๆ เกี่ยวกับชนิดของต้นไม้ที่เหมาะสมกับดินแถบนั้น แต่เขาก็ไม่ได้ยืนยันให้เชื่อ เขาบอกผมในภายหลังว่า "เพราะบุฟฟิเยร์รู้ดีกว่าผม" แต่หลังจากเดินมาได้สักชั่วโมง เขาก็เปลี่ยนใจพูดใหม่ว่า **"บุฟฟิเยร์รู้ดีกว่าใคร ๆ ทุกคนและเขาพบหนทางมหัศจรรย์สู่ความสุข..."**

น่าขอบคุณเพื่อนผมคนนี้...เพราะไม่เพียงแต่ป่าไม้เท่านั้นที่ได้รับการดูแล ความสุขของชายชราผู้หนึ่งก็ได้รับการปกป้องไว้ด้วย เขาส่งเจ้าหน้าที่ ๓ คนมาปฏิบัติหน้าที่ พร้อมกับสำทับว่าเจ้าหน้าที่ทั้ง ๓ ต้องปฏิเสธเหล้าทุกขวดที่คนเผาถ่านอาจหยิบยื่นให้

ภัยอันร้ายแรงต่อการรักษาป่านั้น มีเพียงกรณีเดียวที่เกิดขึ้น ในช่วงสงครามปี ๑๙๓๙ ช่วงนั้นรถยนต์ยังวิ่งโดยอาศัยพลังงานไอน้ำที่ได้จากการเผาฟืน ปรากฏว่าระยะนั้นไม้ไม่พอใช้ จึงมีการเข้ามาตัดต้นโอ๊คที่ปลูกไว้เมื่อปี ๑๙๑๐ แต่บริเวณป่าอยู่ห่างไกลจากทางรถไฟมาก จนไม่คุ้มกับการลงทุน บริษัทเลยเลิกโครงการไป ชายเลี้ยงแกะไม่เคยทราบเรื่องราวเหล่านี้ เขาอยู่ห่างออกไปราว ๓๐ กิโลเมตร ยังคงทำงานอย่างสงบ ไม่สนใจสงครามปี ๑๙๓๙ เช่นเดียวกับที่ไม่สนใจสงครามปี ๑๙๑๔

ผมพบแอลเซอารด์ บุฟฟิเยร์ครั้งสุดท้ายในเดือนมิถุนายน ๑๙๔๕ ตอนนั้นเขาอายุ ๘๗ ปี ผมเดินทางไปยังดินแดนอันรกร้างแห่งนั้นอีกครั้ง แม้ว่าบ้านเมืองจะยังไร้ระเบียบยุ่งเหยิงเพราะผลพวงจากภาวะสงคราม แต่ขณะนั้นก็มีรถเมล์วิ่งระหว่างหุบเขาดูรองซ์กับเทือกเขาบริเวณนั้น

ผมยอมรับว่าผมไม่สามารถจะจดจำภาพภูมิประเทศที่เคยเห็นในการเดินทางครั้งก่อน ๆ ในขณะเดินทางด้วยความเร็วขนาดนี้ ผมรู้สึกเหมือนว่าถนนสายนี้กำลังพาผมไปสู่ดินแดนใหม่ มีแต่ชื่อหมู่บ้านเท่านั้นกระมังที่ทำให้ผมเชื่อว่า ผมกำลังอยู่ในดินแดนที่เคยเป็นเพียงเศษซากปรักหักพังและเปลี่ยวร้างในอดีต จริง ๆ

ผมลงรถที่แวรูกงส์ เมื่อปี ๑๙๑๓ หมู่บ้านเล็ก ๆ แห่งนี้มีบ้านอยู่เพียง ๑๐ -๑๒ หลังคาเรือน มีคนอาศัยอยู่เพียง ๓ คน พวกเขาเป็นคนดุร้ายป่าเถื่อน และมีแต่ความเกลียดชังกัน และหาเลี้ยงชีพด้วยการหลอกลวงกัน มีสภาพไม่ต่างจากคนป่าเถื่อนเท่าไหร่นัก ทั้งทางกายภาพและระดับศีลธรรม สภาพโดยรอบมีแต่เถาไม้คันเลื้อยปกคลุมอยู่ตามอาคารบ้านเรือนที่เปล่าร้าง เป็นสภาพที่ไร้ความหวัง สถานการณ์ที่เป็นอยู่จึงยากที่จะเอื้อให้เกิดความดีงามขึ้น สำหรับพวกเขาแล้วจึงไม่มี

อะไรนอกจากรอความตาย

บัดนี้สรรพสิ่งเปลี่ยนแปลงไป...แม้แต่อากาศ แทนที่จะมีลมแล้งรุนแรงอย่างเคยเป็น กลับมีสายลมแผ่วเบาหอมกรุ่น เสียงลมพัดในราวป่าดังราวกับเสียงน้ำไหลจากภูเขา สิ่งที่น่าตื่นเต้นที่สุดคือ ผมได้ยินเสียงน้ำไหล... แล้วก็เห็นน้ำพุจริง ๆ น้ำพุที่ไหลพร่างพรมอย่างไม่รู้หมด

สิ่งที่เตะตาผมที่สุดคือ มีใครสักคนมาปลูกลินเด็น (ไม้ประดับชนิดหนึ่งมีดอกสีเหลือง : ผู้แปล) ไว้ใกล้ ๆ เจ้าลินเด็นที่ว่านี้คงปลูกมาได้สักประมาณ ๔ ปี กำลังแตกใบสะพรั่ง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการฟื้นคืนชีวิตใหม่อย่างปฏิเสธไม่ได้

นอกจากนั้น ที่แวรฺกงส์เคยมีปัญหาเกี่ยวกับแรงงาน ซึ่งบัดนี้ความหวังได้กลับคืนมา ทรากปรักหักพังถูกเก็บกวาดจนเตียนโล่ง ฝาผนังที่ชำรุดทรุดโทรมและบ้านอีก ๕ หลังได้รับการซ่อมแซมใหม่ ตอนนี้แวรฺกงส์มีสมาชิก ๒๘ คน ๔ คนในจำนวนนี้เป็นคู่แต่งงานใหม่ บ้านใหม่ทาสีสดใส ผักและแปลงไม้ดอกที่ปลูกคละกันอย่างเป็นระเบียบเช่น กะหล่ำปลี กุหลาบ ต้นกระเทียม ลิ้นมังกร คื่นไฉ่ฝรั่ง และแอนนิโมน เป็นต้น บัดนี้...แวรฺกงส์เป็นหมู่บ้านที่น่าอยู่อาศัยแล้ว

จากจุดนั้น ผมเดินไปเรื่อย ๆ สงครามเพิ่งสิ้นสุดลง ชีวิตจึงยังไม่เบิกบานเต็มที่นัก แต่ลาซาลัสก็ได้คืนชีพขึ้นอีกครั้งแล้ว (Lazarus คือคนโรคเรื้อนที่พระเยซูชุบชีวิตให้ฟื้นขึ้นจากหลุม : ผู้แปล) ณ ที่ลาดเชิงเขา ผมเห็นทุ่งข้าวไรย์และบาร์เลย์แปลงเล็ก ๆ ลึกลงไปในหุบเขา ทุ่งหญ้ากำลังเปลี่ยนเป็นสีเขียวขจี

เพียง ๘ ปีเท่านั้น ชนบทแห่งนี้ก็เติบโตสมบูรณ์ บริเวณที่เคยเป็นซากปรักหักพังที่ผมเห็นเมื่อปี ๑๙๑๓ ตอนนี้กลายเป็นฟาร์มที่ดูมีระเบียบเรียบร้อย ทาสีใหม่ดูสะอาดสะอ้าน สะท้อนถึงความสุขสมบูรณ์ของชีวิต ลำธารสายเก่ามีน้ำไหลรินอีกครั้งหนึ่งเพราะได้รับน้ำจากฝนและหิมะที่ป่าไม้ได้ดูดซับไว้ ทางส่งน้ำถูกขุดขึ้น ฟาร์มแต่ละแห่งในหมู่เมเปิ้ลมีน้ำไหลพรมบนกลุ่มต้นมิ้นที่งอกงามสะพรั่งดูจผืนพรม **หมู่บ้านได้ถูกสร้างขึ้นใหม่ทีละน้อย...ทีละน้อย ผู้คนจากพื้นราบหนีที่ดินราคาแพงเข้ามาตั้งรกรากที่นี่ นำความสดใสอ่อนเยาว์ ความไม่หยุดนิ่ง และวิญญาณนักผจญภัยมาสู่หมู่บ้านแห่งนี้ เมื่อเดินไปตามถนนก็จะพบว่าผู้คนทั้งชายหญิงเด็กเล็กรู้จักการหัวเราะแจ่มใสแล้ว และเริ่มมีการปิกนิกกันอีกครั้ง เมื่อนึกถึงสภาพผู้คนในอดีตแล้ว ผู้ที่อยู่ท่ามกลางความสะดวกสบายในปัจจุบันกว่าแสนคน คงนึกไม่ถึงว่า... เขาเป็นหนี้แอลเซอารด์ บุฟฟีเยร์**

เมื่อผมใคร่ครวญดูถึงผู้ชายผู้หนึ่ง ที่สามารถเปลี่ยนแปลงดินแดนแห่งคานาอัน * อัน ไร้ประโยชน์ให้ฟื้นคืนชีวิตขึ้นมาใหม่โดยอาศัยเพียงแรงกายและพลังแห่ง คุณธรรมของตนเองเท่านั้น ผมก็เชื่อว่ามนุษยชาตินั้นน่าสรรเสริญยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด ยิ่งเมื่อผมพิจารณาว่าคงเป็นเพราะความยิ่งใหญ่แห่งจิตใจและการุณภาพอัน เหนียวแน่นมั่นคงนี่กระมัง... ชาวนาที่ไร้การศึกษาผู้ที่สามารถรังสรรค์งานที่มีคุณค่าเท่าเทียมกับพระผู้ เป็นเจ้า

แอลเซอารด์ บุฟฟิเยร์เสียชีวิตอย่างสงบในปี ๑๙๔๗ ที่สถานสงเคราะห์ผู้ยากไร้ในบานง

*(คานาอัน คือดินแดนอันเป็นที่อยู่อาศัยของคนโรคเรื้อนตามคัมภีร์ไบเบิ้ล : ผู้แปล)

ต้นไม้ นับวันจะร่อยหรอไปจากโลก โดยเฉพาะสังคมที่ส่งเสริมให้มนุษย์นิยมบริโภค หลงใหลความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ซึ่งเปิดโอกาสให้มนุษย์กระทำตามอำเภอใจ โดยไม่ต้องคำนึงถึงสิ่งอื่นว่าจะสูญเสียหรือสูญหายไป

ถ้าจะพูดถึงความอยู่รอดของมนุษยชาติ สาระสำคัญที่ต้องเอ่ยถึง ย่อมไม่ใช่การพัฒนาประเทศให้ทันสมัย หรือการชิงดีชิงเด่นแข่งขันกันทางเศรษฐกิจ หากอยู่ที่การปรับเปลี่ยนทัศนคติและการสร้างสรรค์วิถีชีวิตขึ้นมาใหม่ ซึ่งเกื้อกูล ช่วยเหลือเผื่อแผ่ แบ่งปันและยุติการทำลาย

งานเขียน "คนปลูกต้นไม้" ของ ฌ็อง ฌิโอโน เขียนขึ้นมาหลายสิบปีแล้ว แต่ยังคงสอดคล้องกับสังคมไทยที่กำลังหลงทาง ทั้งนี้มูลนิธิโกมล คีมทอง ต้องขอขอบคุณอย่างสูงต่อน้ำใจที่หาได้ยากยิ่ง ในเมืองหลวงอันแห้งผาก

หนังสือ เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลือของ อ.สิริวรรณ แห่งภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ช่วยเป็นธุระแก้ไขการสะกดภาษาฝรั่งเศสให้เป็นภาษา ไทยได้ถูกต้องสมบูรณ์ และอีกหลาย ๆท่าน ที่ให้คำปรึกษาแก่การแปลหนังสือเล่มนี้

แอลเซอารด์ บุฟฟิเยร์ ผู้เต็มไปด้วยความมุ่งมั่นและปรารถนาดี เป็นเพียงตัวละครที่ถูกสมมุติขึ้นมาเท่านั้น แต่ก็คงไม่สลักสำคัญอะไรเท่ากับทุกคนที่ได้อ่านหนังสือเล่มนี้สามารถดำรง อยู่และปฏิบัติภารกิจของมนุษย์ที่พึงกระทำต่อธรรมชาติและผู้อื่นอย่างไม่ ย่อท้อสิ้นหวัง

สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง
พิมพ์ครั้งที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๕